

Shahid Bahonar
University of Kerman

Iranian
Accounting Association

Critical Analysis of the Publication Process of Articles in the Accounting on the Consequences of the COVID-19 Pandemic in Iran: A Bibliometric Analysis

Younes Nobakht^{ID*}

Abstract

Objective: The COVID-19 pandemic has significantly impacted firms' financial statements since the first quarter of 2020. According to accounting standards, in terms of the need to disclose the significant negative effects of the pandemic on financial reports, companies are required to disclose any possible effects of the pandemic in their financial statements (Al-Masoodi, Al-Kawaz & Abbas, 2020). Disclosure of the possible effects of COVID-19 in financial statements requires the application of measurement, identification, and public disclosure requirements with special attention to the requirements of assets held for sale, classification of liabilities and securities, impairment testing, and the identification and measurement of reserves (KPMG, 2020). Several things can potentially be affected by COVID-19 in the accounting operations of companies, including assets, fair value, hedging, debt contracts, loan contracts, income, financial structure, and disclosure (FTI, 2020). Thus, it can be seen that the effects of the COVID-19 pandemic on the accounting of firms have been very high. Therefore, after the pandemic, many researchers in the field of accounting immediately studied and investigated its accounting consequences on firms. So that during the four years that have passed since this pandemic, various articles have been published in this field. In any case, after four years have passed since the beginning of this pandemic in Iran and responding to the accounting challenges and consequences of this crisis has had enough time to grow, it seems that it is the right time to present an evaluation of the articles published in the field of accounting consequences of this pandemic in Iran. In any case, considering the small number of Iranian articles published in this field, this research is a critical analysis of the process of publishing articles in this field in Iran.

Method: This applied study was conducted based on bibliometrics. By combining different tools and methods, bibliometrics provides useful insights regarding the trends, components, and intellectual structure of research in various fields. The study's statistical population included all articles published in the accounting scientific journals in the field of accounting consequences of the coronavirus pandemic in Iran from February 2020 to January 2023. The research data were also collected using a checklist and analyzed using Excel software. Literature Review: Based on the studies conducted, various researchers (such as Sarea (2020), Firmansyah and Rusydiana (2021), Campra, Paolo, and Brescia (2021), and Rinaldi (2022)) in the field of bibliometrics of articles in the field of accounting consequences of the covid COVID-19 has been done in different countries. However, no specific research has been done in Iran. In any case, the only article available in Iran that is somehow related to this article is Nobakht's article 2023, which is mentioned here. Nobakht (2023) analyzed the publication trend of papers in the financial field of the COVID-19 pandemic in Iran. His findings indicate that Iranian researchers have published only 7 papers on this topic in 13 scientific journals in educational and financial disciplines with different orientations in Iran. Therefore, relevant studies have been limited to certain topics, and most financial issues have been neglected.

Journal of Accounting Knowledge, Vol. 15, No. 4, pp. 101-114

* **Corresponding Author**, Department of Finance and accounting Faculty of Economics and Administrative Sciences, University of Selçuk, Konya, Turkey. **Email:** y.nobaxt@yahoo.com

Submitted: 2 September 2023 **Revised:** 18 January 2024 **Accepted:** 4 March 2024 **Published:** 18 December 2024

Publisher: Faculty of Management & Economics, Shahid Bahonar University of Kerman.

DOI: 10.22103/jak.2024.22139.3942

©The Author(s)

Abstract

Results: The results of this study showed that Iranian researchers could publish only eleven articles in this field in 22 scientific journals in the educational discipline of accounting in Iran.

Conclusion: Like many other research fields, the COVID-19 pandemic created many changes and challenges for accounting research but also brought new opportunities. In this pandemic, researchers adopted quick solutions to remove the research limitations by changing their research activities from face-to-face to remote. These changes prove that research is achievable even during quarantine, travel, and budget restrictions caused by COVID-19 (Molinari and Villers, 2021). In any case, accounting researchers in different countries have published many articles about the accounting challenges and consequences of the COVID-19 pandemic in accounting journals worldwide in these new conditions. But what is surprising is the small number of these articles in Iran. Therefore, in this research, the process of publishing articles in this field in Iran was studied and analyzed critically. Thus, the review of the publication process of articles in the field of accounting consequences of the COVID-19 pandemic in Iran shows that after more than four years have passed since the beginning of this pandemic, the publication process of these articles is still slow, and the number of articles published in this field is also very little. Therefore, this situation shows the obstacles and problems that Iranian accounting researchers face when publishing their articles in this field. Thus, the review of the publication process of articles in the field of accounting consequences of the COVID-19 pandemic in Iran shows that after more than four years have passed since the beginning of this pandemic, the publication process of these articles is still slow, and the number of articles published in this field is also minimal. Therefore, this situation shows the obstacles and problems that Iranian accounting researchers face when publishing their articles in this field. In any case, it seems that the limited number of accounting journals can cause the minimal number of articles published in this field due to a large number of universities and training centers in this field, the lack of acceptance of other types of articles such as; review papers, case studies or methodology in these journals, as well as very strict judgments by the judges of scientific journals in this field. Therefore, it is suggested that on special occasions, such as the emergence of a major event or a special event that affects various economic sectors of society and creates challenges and consequences for accounting, the practitioners of accounting journals, by assigning one or more special issues to journals, increasing the number of articles in each issue of journals, paying attention to the acceptance of other types of articles and also reformist judgments instead of strict judgments while developing accounting literature in Iran can take a share of the opportunities created in the world's scientific environment in such times.

Keywords: *COVID-19, Accounting Articles, Bibliometrics, Publication Process, Critical Analysis.*

Paper Type: *Research Paper.*

Citation: Nobakht, Y. (2024). Critical Analysis of the Publication Process of Articles in the Accounting on the Consequences of the COVID-19 Pandemic in Iran: A Bibliometric Analysis. *Journal of Accounting Knowledge*, 15(4), 101-114 [In Persian].

تحلیلی انتقادی از روند انتشار مقالات حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران: مطالعه کتاب‌سنجی

یونس نوبخت*

چکیده

هدف: پژوهشگران حوزه حسابداری در کشورهای مختلف طیف گسترده‌ای از مقالات را در مورد پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در مجلات حسابداری سراسر دنیا منتشر کرده‌اند. این مقاله تحلیلی انتقادی از روند انتشار مقالات این حوزه در ایران است.

روش: پژوهش از نوع کاربردی بوده و با استفاده از فنون کتاب‌سنجی انجام گرفته است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه مقالات منتشر شده در مجلات علمی حسابداری در حوزه پیامدهای حسابداری ویروس کرونا در ایران، از سال ۱۳۹۸ تا سال ۱۴۰۲ است. داده‌های پژوهش نیز با بکارگیری ابزار سیاهه‌وارسی گردآوری و با استفاده از نرم‌افزار Excel مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند.

یافته‌ها: در حالی که بحران همه‌گیری کووید-۱۹ فرصت‌های مطالعاتی بسیار زیاد و متنوعی را در حوزه پیامدهای حسابداری این بحران در اختیار پژوهشگران این حوزه قرار داده است، یافته‌ها نشان می‌دهد که پژوهشگران ایرانی در ۲۲ مجله علمی حسابداری در ایران تنها موفق به انتشار ۱۱ عنوان مقاله در این حوزه شده‌اند.

نتیجه‌گیری: به نظر می‌رسد، تعداد بسیار اندک مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری کووید-۱۹ در ایران، ناشی از تعداد محدود مجلات حسابداری با توجه به تعداد زیاد مراکز آموزشی و دانشجویان این رشته آموزشی در ایران، عدم پذیرش سایر انواع مقالات در این مجلات و همچنین، داوری‌های بسیار سخت‌گیرانه در این مجلات بوده باشد. موارد فوق از یک سو منجر به عدم توفیق پژوهشگران در انتشار مقالات این حوزه در ایران شده و از سوی دیگر، مقالات را در چند موضوع خاص محدود نموده است. علاوه بر این، نمایه نبودن مجلات حسابداری ایرانی در نمایه‌های معتبر بین‌المللی نیز عدم استنادگیری مناسب این مقالات را به دنبال داشته است.

واژه‌های کلیدی: کووید-۱۹، مقالات حسابداری، کتاب‌سنجی، روند انتشار، تحلیل انتقادی.

نوع مقاله: پژوهشی.

استناد: نوبخت، یونس (۱۴۰۳). تحلیلی انتقادی از روند انتشار مقالات حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران: مطالعه کتاب‌سنجی. *مجله دانش حسابداری*، ۱۵(۴)، ۱۱۴-۱۰۱.

مجله دانش حسابداری، دوره پانزدهم، ش ۴، صص. ۱۰۱-۱۱۴

* نویسنده مسئول، گروه مالی و حسابداری، دانشکده اقتصاد و علوم اداری، دانشگاه سلجوق، قونیه، ترکیه. رایانامه: y.nobaxt@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۶/۱۱ | تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۰/۲۸ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۱۴ | تاریخ انتشار برخط: ۱۴۰۳/۹/۲۸

ناشر: دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه شهید باهنر کرمان.

©The Author(s)

DOI: 10.22103/jak.2024.22139.3942

مقدمه

همه‌گیری کووید-۱۹ در مقایسه با بسیاری از بیماری‌های پاندمیک که در طول تاریخ بشر تجربه شده‌اند، هم از نظر اندازه و هم از نظر میزان اثرگذاری، تأثیرات بسیار متفاوت و گسترده‌ای بر مناطق مختلف جهان داشته است (شن و باتی^۱، ۲۰۲۰). این همه‌گیری را می‌توان سومین بحران بزرگی دانست که در دو دهه اول این قرن در جهان به وقوع پیوسته است. اول، حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱، سپس بحران مالی ۲۰۰۸ و اکنون همه‌گیری کووید-۱۹. هریک از این بحران‌ها کشورهای مختلف را با چالش‌های متفاوتی مواجه کرده‌اند که احتمالاً بحران کووید-۱۹ بدترین آن است (اللؤلؤ، ازل و راجان^۲، ۲۰۲۰). تأثیرگذاری این بیماری با قرنطینه‌ها و تعطیلی‌های گسترده در کشورها آغاز گردید. قرنطینه‌ها و تعطیلی‌های گسترده زنجیره تولید و تأمین را با اختلال جدی مواجه کرد. اختلال در زنجیره تولید و تأمین، صدمات زیادی به عرضه و تقاضای کالا و خدمات وارد کرد. بدین ترتیب، همه‌گیری کووید-۱۹ بتدریج شکل بحران به خود گرفت و علاوه بر تأثیرگذاری بر سلامت عمومی، اقتصاد کشورها را نیز با مشکلات جدی مواجه کرد.

بدین ترتیب، اقدامات انجام شده توسط دولت‌ها برای جلوگیری از شیوع ویروس و بهبود اوضاع، همه فعالیت‌های اقتصادی شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار داد که این نیز به نوبه خود بر ارقام حسابداری و گزارشگری مالی آن‌ها تأثیر گذاشت. در هر حال، همه‌گیری ویروس کرونا از سه ماهه اول سال ۱۳۹۹ بر صورت‌های مالی شرکت‌ها تأثیر بسزایی داشته است. برجسته‌ترین این تأثیرات نیز بر درآمد و فروش آنها بوده است. طبق استانداردهای حسابداری از نظر نیاز به افشای اثرات منفی همه‌گیری، با توجه به اثرات قابل توجه آن بر گزارش‌های مالی، شرکت‌ها موظف بودند در صورت‌های مالی خود هر اثر احتمالی مرتبط با آن را افشا کنند (المسعودی و همکاران^۳، ۲۰۲۰).

در هر حال، از آنجایی که شیوع کووید-۱۹ اوضاع مالی شرکت‌ها را با چالش‌های متعددی مواجه کرد، از این رو تهیه و تنظیم صورت‌های مالی با در نظر گرفتن این چالش‌ها ضروری گردید. این امر نیز مستلزم بکارگیری الزامات اندازه‌گیری، شناسایی و افشای عمومی با توجه ویژه به الزامات دارایی‌های نگهداری شده برای فروش، طبقه‌بندی بدهی‌ها و اوراق بهادار، آزمون کاهش ارزش و همچنین شناسایی و اندازه‌گیری ذخایر بوده است (KPMG^۴، ۲۰۲۰). در واقع، چندین مورد به‌طور بالقوه می‌توانست در عملیات حسابداری شرکت‌ها تحت تأثیر همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ قرار گیرد که عبارتند از: دارایی‌ها، ارزش منصفانه، پوشش ریسک، قراردادهای بدهی، قراردادهای وام، درآمد، ساختار مالی و افشا (FTI^۵، ۲۰۲۰).

بدین ترتیب، مشاهده می‌شود که تأثیرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر روی حسابداری شرکت‌ها بسیار زیاد بوده است. بنابراین، بسیاری از پژوهشگران حوزه حسابداری بلافاصله بعد از آغاز همه‌گیری، پیامدهای حسابداری آن را بر روی شرکت‌ها مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. به‌طوری که در طی چهار سالی که از این همه‌گیری می‌گذرد، مقالات مختلف و متنوعی در این حوزه منتشر شده است. در هر صورت، پس از گذشت چهار سال از آغاز این همه‌گیری در ایران و اینکه پاسخگویی به چالش‌ها و پیامدهای حسابداری این بحران زمان کافی برای رشد داشته است، به‌نظر می‌رسد، زمان مناسبی برای ارائه یک ارزیابی از

1. Şen and Bati

2. Ellul, Erel and Hd Rajan

3. AH-Masoodi

4. KPMG, Klynveld Peat Marwick Goerdeler

5. FTI, Forensic Technologies International

مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری این همه‌گیری در ایران باشد. در هر حال، با توجه به تعداد اندک مقالات ایرانی منتشر شده در این حوزه، این پژوهش، تحلیلی انتقادی از روند انتشار مقالات این حوزه در ایران است. از این رو، با توجه نبود پژوهش خاصی در این زمینه، انتظار می‌رود مقاله بتواند ضمن شناسایی و معرفی موانع و مشکلات موجود در انتشار مقالات این حوزه به توسعه ادبیات حسابداری در ایران نیز کمک نماید.

پیشینه نظری پژوهش

جوامع بشری از گذشته تاکنون تحت تأثیر همه‌گیری بیماری‌های متعددی بوده‌اند. بیماری‌های شناخته شده‌ای مانند طاعون سیاه (۱۳۴۷)، کوکولیز تلی (۱۵۴۵)، طاعون لندن (۱۶۶۵)، طاعون مارس (۱۷۲۰)، طاعون روسی (۱۷۷۰)، تب زرد فیلادلفیا (۱۷۹۳)، وبا (۱۸۱۷)، آنفلوآنزا (۱۸۸۹)، آنفلوآنزای اسپانیایی (۱۹۱۸)، آنفلوآنزای آسیایی (۱۹۵۷)، سارس (۲۰۰۳)، آنفلوآنزای خوکی (۲۰۰۹)، ابولا (۲۰۱۴) و زیکا (۲۰۱۵) که هر یک صدها بلکه هزاران انسان را به کام مرگ فرستاده‌اند. پاندمی کرونا ویروس نیز از دسامبر سال ۲۰۱۹ با نزدیک به ۷۰۰ میلیون ابتلا و ۷ میلیون مرگ (سازمان بهداشت جهانی^۱، ۲۰۲۳) تأثیرات جدی بر جوامع داشته است. از این رو، مجلات علمی در سراسر دنیا به منظور بررسی و رسیدگی به چالش‌ها و پیامدهای آن با فراخوان‌های متعدد پژوهشگران کشورهای مختلف را به انتشار مقالات علمی در این زمینه ترغیب و تشویق می‌کنند.

در هر حال، بررسی و مطالعه مقالات مرتبط با حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ نشان می‌دهد که جامعه تحقیقاتی حسابداری با انتشار مقالات مختلف و متنوع در این حوزه واکنش سریع و مناسبی به این چالش جهانی داشته است. سرعتی که پژوهشگران حسابداری با آن یافته‌های تحقیقاتی خود را در مورد پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا تولید و منتشر کرده‌اند، این پتانسیل را ایجاد کرد که پژوهشگران سایر حوزه‌ها نیز بتوانند تصمیمات سریع‌تر و آگاهانه‌تری در مورد جایگزین‌هایی که می‌توان برای ارائه بینش‌های معنادار در این مطالعات اتخاذ کرد، انتخاب کنند (رینالدی^۲، ۲۰۲۲). بر این اساس، تحقیقات آکادمیک در حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ می‌تواند به توسعه درک عمیق‌تر از چگونگی و چرایی مرتبط شدن حسابداری با حوزه‌های مختلف کمک نماید. به‌عنوان مثال، مطالعات تطبیقی ممکن است فرصت‌های ارزشمندی را برای افزایش درک چارچوب‌ها و ساختارهایی که تفاوت‌های مکانی و زمانی را بین رویکردهای اتخاذ شده برای پاسخ به بحران کووید-۱۹ ایجاد می‌کنند، ارائه دهد (رینالدی، ۲۰۲۲). به هر صورت، کووید-۱۹ انواع چالش‌ها و البته فرصت‌های زیادی را نیز برای تحقیقات حسابداری هم از نظر فرضیات و سؤالات پژوهشی و هم از نظر روش‌ها و شیوه‌های پژوهشی به ارمغان آورده است (مولیناری و ویلیرس^۳، ۲۰۲۱) که پژوهشگران می‌توانند با استفاده از آنها ادبیات حسابداری را توسعه دهند.

پیشینه تجربی پژوهش

بر اساس بررسی‌های انجام شده، پژوهش خاصی در زمینه بررسی و تحلیل روند انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا چه به صورت موضوعی و چه به صورت کلی در ایران انجام نشده است. علاوه بر این، به‌علت جدید بودن موضوع، تحقیقات انجام شده در سایر کشورها نیز در این زمینه بسیار اندک است. بنابراین، در اینجا ابتدا به پژوهش‌های انجام گرفته در ایران که به‌نحوی با این مقاله در ارتباط هستند، اشاره می‌گردد، سپس تحقیقات انجام شده در سایر کشورها

1. WHO, World Health Organization

2. Rinaldi

3. Molinari and Villiers

مورد مطالعه و بررسی قرار می‌گیرد.

نویخت (۱۴۰۲) در پژوهشی روند انتشار مقالات حوزه مالی همه‌گیری کووید-۱۹ را در ایران مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد که پژوهشگران ایرانی در ۱۱ مجله علمی مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در رشته آموزشی مالی با گرایش‌های مختلف در ایران، تنها موفق به انتشار ۷ عنوان مقاله در این حوزه شده‌اند. بدین ترتیب، پژوهش‌های این حوزه در ایران به چند موضوع خاص محدود و اکثر قریب به اتفاق موضوعات مالی از جهت بررسی مورد توجه قرار نگرفته‌اند. **نویخت (۱۴۰۱)** در مطالعه‌ای مصوبات اقتصادی دولت ایران را در واکنش به بحران کووید-۱۹ مورد تجزیه و تحلیل قرار داد. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد، در ۵۷۳ مصوبه منتشر شده در این زمینه، ۴۷ مصوبه به مصوبات اقتصادی دولت اختصاص داشته است که از این تعداد، موضوع کسب و کارها با ۱۹ مصوبه در صدر مصوبات اقتصادی دولت قرار گرفته است. علاوه بر این، میزان حمایت اقتصادی دولت از بخش‌های مختلف اقتصادی نیز نشان می‌دهد که دولت با اختصاص ۷۵۰,۰۰۰ میلیارد ریال به بخش کسب و کارها بیشترین حمایت اقتصادی را نیز از همین بخش داشته است. همچنین، بررسی رویکرد سیاست‌های اقتصادی دولت نیز حاکی است، رویکرد غالب، استفاده از ابزارهای سیاست مالی بوده است که با ۶۷ درصد بیشتر از ابزارهای سیاست پولی با ۳۳ درصد مورد استفاده قرار گرفته است.

بکاره^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا را در کشور نیجریه با استفاده از تکنیک‌های نقشه‌برداری علمی و تجزیه و تحلیل هم‌نویسندگی، کتاب‌سنجی و تحلیل استنادی مورد مطالعه و بررسی قرار داد. یافته‌های این مطالعه حاکی از شبکه‌های همکاری، خوشه‌های موضوعی و فهرستی از انتشارات و مؤلفه‌های پژوهشی در این زمینه با تأثیرگذاری بالا است. علاوه بر این، نتایج مطالعه نشان داد که همه‌گیری کووید-۱۹ نه تنها بر بازار سهام تأثیر منفی گذاشته، بلکه ارتباط بین بازارهای سهام و کالا را نیز آشکار نموده است. **رینالدی (۲۰۲۲)** در مطالعه‌ای ۵۳ مجله دانشگاهی حوزه حسابداری پایگاه اطلاعات علمی اسکوپوس را به منظور شناسایی فرصت‌های مطالعاتی بوجود آمده در زمینه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ مورد بررسی قرار داد. یافته‌های پژوهش وی نشان می‌دهد که تمرکز ادبیات در این زمینه بیشتر بر پنج حوزه موضوعی شامل؛ پاسخ به بودجه عمومی، آموزش حسابداری، بخش دولتی/عمومی، بازارهای مالی و افشای شرکت‌ها بوده است. این پنج حوزه به‌تنهایی در حدود ۶۰ درصد ادبیات را در این زمینه تشکیل داده‌اند. این در حالی است که حوزه‌هایی مانند پایداری و حسابداری مدیریت کمتر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. علاوه بر این، در سطح روش‌شناختی نیز، بیشتر رویکردهای پژوهشی مبتنی بر تحلیل اسنادی و ارائه دیدگاه‌ها و تفسیرها بوده است.

آزگور و ساکین^۲ (۲۰۲۲) در پژوهشی تأثیر همه‌گیری کووید-۱۹ را بر گزارشگری مالی در چارچوب رویدادهای پس از تاریخ ارائه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار استانبول مورد ارزیابی و تحلیل قرار دادند. نتایج این مطالعه که از طریق تحلیل محتوای صورت‌های مالی میان‌دوره‌ای این شرکت‌ها انجام گرفت، نشان می‌دهد، ۸۰ درصد از شرکت‌های بررسی شده از طریق یادداست‌های همراه صورت‌های مالی و یا سایر روش‌ها در مورد کووید-۱۹ اظهار نظر کرده‌اند. ۵۳ شرکت پس از دوره گزارش، افشای رویداد را انجام داده‌اند و تنها ۳ شرکت اظهارات کافی در مورد تأثیرات

^۱. Bakare

^۲. Özgür and SAKIN

همه گیری بر گزارشگری مالی ارائه داده اند.

فیرمانسیاه و رشدیانا^۱ (۲۰۲۱) در مطالعه ای مقالات مرتبط با حسابداری و کووید-۱۹ را در طول دوره همه گیری مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش که حاصل تجزیه و تحلیل ۱۵۰ عنوان نشریه پایگاه اطلاعات علمی دایمنشن است، نشان می دهد، موضوعات مورد بحث در این نشریات نه تنها بر حسابداری متمرکز بوده، بلکه موضوعات دیگری مانند محیط زیست، علم، انرژی و سلامت را نیز تحت پوشش قرار داده است. علاوه بر این، دانشگاه فلورانس و دانشگاه شانگهای بیشترین پژوهش ها را در این زمینه انجام داده اند و پژوهشگران سوئیسی نیز بیشترین تعداد مقالات را در این حوزه منتشر کرده اند.

کامپرا و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در پژوهشی مقالات منتشر شده در حوزه تأثیرات همه گیری ویروس کرونا بر تجارت، مدیریت و حسابداری را مورد بررسی و تحلیل قرار دادند. نتایج این پژوهش که بر روی ۱۵۵ عنوان مقاله منتشر شده در پایگاه اطلاعات علمی اسکوپوس انجام گرفت، نشان می دهد، همه گیری ویروس کرونا بر تمام حوزه های تحقیقاتی این بخش ها تأثیر گذاشته، اگرچه آنها تنها برخی شواهد بیومتریک را با انتشار جهانی ارائه می دهند، اما مطالعات اصلی بر حمل و نقل، مقررات و تأثیرات اقتصاد جهانی با در نظر گرفتن تجارت بین المللی و تعریف مجدد از برخی خدمات، از جمله آموزش تمرکز دارند.

ذوالفقار^۳ (۲۰۲۲) در مطالعه ای به تجزیه و تحلیل کتاب سنجی مقالات پایگاه اطلاعات علمی اسکوپوس در حوزه عملکرد بازارهای سهام در طی دوره همه گیری ویروس کرونا پرداخت. نتایج حاصل از مطالعه ۲۴۰ عنوان مقاله در این حوزه نشان داد عوامل تعیین کننده نقشه راه تحقیقات در بازار سهام در طی دوره همه گیری کووید-۱۹ به چهار خوشه عمده تقسیم شده که عبارتند از: (۱) افزایش ارزشهای رمزنگاری شده مانند بیت کوین به دلیل سرریز قیمت نفت و طلا (۲) واکنش و رفتار بازارهای سهام بین المللی (۳) نتایج عملکرد بازارهای سهام مانند بازده سهام و حقوق صاحبان سهام (۴) تغییرات در پویایی بازارهای سهام به شکل نوسانات و توجه سرمایه گذار.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نوع کاربردی بوده و با استفاده از فنون کتاب سنجی انجام گرفته است. کتاب سنجی روشی عینی و آماری برای تجزیه و تحلیل داده های کتابشناختی یک گروه از ادبیات است (کومار و همکاران^۴، ۲۰۲۰). این روش، روندهای اصلی را در میان مؤلفه های پژوهشی مانند نویسنده، مؤسسه، مجله و کشور در یک مجموعه موضوعی از طریق نقشه برداری علمی، کاوش تغییرات و تحولات در بدنه دانش و همچنین، ارزیابی کیفیت علمی انتشارات مورد بررسی قرار می دهد (کومار و همکاران، ۲۰۲۰). بدین ترتیب، کتاب سنجی با ترکیب ابزارها و روش های مختلف، بینش های مفیدی را در رابطه با روندها، مؤلفه ها و ساختار فکری پژوهش ها در حوزه های مختلف ارائه می دهد. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه مقالات منتشر شده در مجلات حسابداری مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در حوزه پیامدهای حسابداری همه گیری ویروس کرونا در ایران، از بهمن ماه سال ۱۳۹۸ تا فروردین ماه سال ۱۴۰۲ است. اطلاعات و داده های آماری مورد نیاز با مراجعه به یک به یک این مجلات و از طریق بخش جستجوی پیشرفته آنها و محدود کردن جستجو به کلمات «ویروس کرونا»، «کووید-۱۹» و «همه گیری» استخراج و مورد استفاده قرار گرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده های پژوهش نیز از ابزار سیاهه واری و نرم افزار Excel استفاده شد. برای به دست آوردن اطلاعات آماری استنادات مقالات از

1. Firmansyah and Rusydiana

2. Campira

3. Zulfikar

4. Kumar

پایگاه اطلاعات علمی Google Scholar استفاده و جهت دستیابی به نتایج پژوهش نیز از مبانی نظری و تجربی پژوهش حاضر و همچنین مقالات و پژوهش‌هایی که در موضوعات مرتبط نوشته شده‌اند، استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

بررسی‌ها نشان می‌دهد، پژوهشگران در سال‌های اخیر اغلب از چارچوب مشخصی برای بررسی و تحلیل مقالات علمی و روند انتشار آنها در حوزه‌های مختلف استفاده کرده‌اند. در این چارچوب، تحقیقات بر اساس معیارهای مختلفی مانند؛ توزیع فراوانی، سهم هر یک از دانشگاه‌ها، روش‌های پژوهش، گرایش موضوعی و استنادگیری، دسته‌بندی و مورد مطالعه قرار گرفته‌اند (نویخت، ۱۴۰۲). از این رو، در این پژوهش نیز از این رویکرد و طبقه‌بندی به منظور بررسی و تجزیه و تحلیل روند انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران استفاده شده است.

توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران

بررسی مطالعات مربوط به تجزیه و تحلیل مقالات علمی و روند انتشار آنها در حوزه‌های مختلف علوم نشان می‌دهد که توزیع فراوانی مقالات در موضوعات مختلف معمولاً از الگوهای ویژه‌ای مانند توجه به مسائل خاص و یا جدید در بازه‌های زمانی مختلف پیروی می‌کنند (نویخت، ۱۴۰۲). در هر حال، بحران همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ مسیرهای مطالعاتی جدیدی را در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا باز کرده است که پیش از این برخی از آنها یا اصلاً مورد توجه نبوده‌اند و یا به ندرت مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. علاوه بر این، اتفاقات اخیر شواهد و بینش‌های جدیدی را برای برخی دیگر از تحقیقات حسابداری ارائه می‌دهند که احتمالاً در تکامل آنها تأثیرگذار خواهد بود (گلدستین و همکاران، ۲۰۲۱). جدول ۱ توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا را در ایران نشان می‌دهد. لازم به ذکر است، با توجه به تعداد اندک مقالات منتشر شده در این حوزه، جدول توزیع فراوانی مقالات همراه با جدول مجلات ناشر ارائه گردیده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران

ردیف	نام نشریه	سال انتشار			
		۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱
۱	حسابداری مالی و مدیریتی (انگلیسی)	۰	۰	۲	۰
۲	پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی	۰	۰	۰	۱
۳	پژوهش‌های حسابرسی حرفه‌ای	۰	۰	۰	۱
۴	حسابداری، حسابرسی و مالی (انگلیسی)	۰	۰	۱	۰
۵	حسابداری ارزشی و رفتاری	۰	۰	۰	۱
۶	حسابداری دولتی	۰	۰	۰	۱
۷	حسابداری مالی	۰	۰	۰	۱
۸	حسابداری و منافع اجتماعی	۰	۰	۰	۱
۹	دانش حسابداری	۰	۰	۰	۱
۱۰	قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری	۰	۰	۰	۱
	مجموع	۰	۰	۳	۸

همه‌گیری ویروس کرونا در ایران نیز تقریباً هم‌زمان با سایر کشورها در بهمن‌ماه سال ۱۳۹۸ شروع شد. در حوزه انتشار مقالات علمی، اگرچه امکان انتشار هرگونه مقاله‌ای در این سال و بخصوص در حوزه پیامدهای حسابداری این همه‌گیری با توجه به اندک زمان باقی مانده به پایان سال و عدم انتشار صورت‌های مالی واحدها و بنگاه‌های اقتصادی در این تاریخ تقریباً غیرممکن بود و هیچ مقاله‌ای نیز در این سال و در این حوزه منتشر نگردید، اما بررسی‌ها نشان می‌دهد که در سال ۱۳۹۹ نیز مقاله‌ای در این حوزه منتشر نشده است. علاوه بر این، همانطور که در جدول بالا نیز قابل مشاهده است، در سال ۱۴۰۰ تعداد مقالات منتشر شده در این حوزه ۳ و در سال ۱۴۰۱ نیز تعداد آنها تنها به ۸ عنوان رسیده است. در هر حال، اولین مقاله حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری ویروس کرونا در ایران، سال ۱۴۰۰ با عنوان «نوسانات شاخص بازارهای مالی تحت تأثیر کووید-۱۹» در مجله انگلیسی زبان حسابداری مالی و مدیریتی دانشگاه آزاد اسلامی توسط پژوهشگران واحد شهر قدس دانشگاه آزاد اسلامی و رازی منتشر گردید. بدین ترتیب، در حالی که انتظار می‌رفت بعد از انتشار این مقاله روند انتشار مقالات این حوزه با سرعت بیشتری ادامه پیدا کند، اما انتشار مقالات بعدی با چالش‌هایی جدی مواجه گردید و پژوهشگران حوزه حسابداری نتوانستند از فرصت‌های مطالعاتی مختلف و متنوع بوجود آمده در این زمینه استفاده کنند. در هر حال، بعد از گذشت نزدیک به ۴ سال از آغاز این همه‌گیری، روند انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران همچنان کند و تعداد مقالات منتشر شده در این زمینه بسیار اندک است. از این رو، در حالی که برخی از کشورها با انتشار مقالات مختلف و متنوع خود را به‌عنوان مرجعیت علمی در این حوزه معرفی کرده‌اند، غفلت دست‌اندار کاران مجلات حسابداری و عدم استفاده از فرصت‌های مطالعاتی بوجود آمده در این زمینه موجب گردیده تا ایران سهمی از این فرصت علمی ایجاد شده به‌دست نیاورد.

توزیع فراوانی سهم هریک از دانشگاه‌ها در انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران

یکی از رایجترین شاخص‌های رتبه‌بندی دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در نظام‌های رتبه‌بندی معمولاً تعداد مقالات منتشر شده آنها در مجلات علمی و تخصصی است. لیکن، سهم هریک از دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی از مقالات منتشر شده در مجلات علمی و تخصصی به عوامل گوناگونی مانند؛ تعداد پژوهشگران، اساتید و همچنین دانشجویان آنها بستگی دارد. علاوه بر این، تعداد پردیس‌ها، پژوهشکده‌ها، آزمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها و همچنین، تجهیزات و امکانات موجود در آنها نیز از عوامل بااهمیت دیگری هستند که باید مورد توجه قرار گیرند (نوبخت، ۱۴۰۲). در هر حال، سهم هریک از دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران در جدول زیر ارائه گردیده است.

همانطور که در جدول ۲ نیز قابل مشاهده است، تنها ۱۰ دانشگاه در انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران مشارکت داشته‌اند. در بین واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی نیز تنها ۴ واحد اسلامشهر، شهر قدس، شهر کرد، شوشتر و یادگار امام موفق به انتشار مقاله در این حوزه شده‌اند. البته، یکی از مقالات نیز مربوط به پژوهشگران خارج از ایران بوده است. بدین ترتیب، در حالی که انتظار می‌رفت دانشگاه‌های بزرگ و قدیمی کشور مانند تهران، شیراز، الزهرا (س) و مازندران که در زمینه انتشار مقالات حوزه حسابداری عملکرد قابل دفاعی دارند، در این حوزه نیز بتوانند عملکرد مناسبی داشته باشند، ولی آنها نیز نتوانسته‌اند از فرصت‌های علمی بوجود آمده بهره‌برداری مناسبی داشته باشند. علاوه بر این،

تعداد اندک مقالات منتشر شده از طرف واحدهای مختلف دانشگاه آزاد اسلامی نیز، با توجه به تعداد زیاد واحدهای دانشگاهی و همچنین دانشجویان تحصیلات تکمیلی در این دانشگاه دور از انتظار بوده است. بدین ترتیب در مجموع می‌توان گفت، دانشگاه‌های ایرانی در انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران عملکرد موفق‌تری نداشته‌اند.

جدول ۲. توزیع فراوانی میزان مشارکت دانشگاه‌ها در انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران

ردیف	نام دانشگاه	تعداد
۱	پیام نور	۲
۲	آزاد اسلامی واحد اسلامشهر	۱
۳	آزاد اسلامی واحد شهر قدس	۱
۴	آزاد اسلامی واحد شهر کرد	۱
۵	آزاد اسلامی واحد شوشتر	۱
۶	آزاد اسلامی واحد یادگار امام	۱
۷	خوارزمی	۱
۸	شهید بهشتی	۱
۹	غیر ایرانی	۱
۱۰	فردوسی	۱
	مجموع	۱۱

توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران اغلب پژوهشگران حوزه حسابداری، تحقیقات مرتبط با این حوزه را به پنج گروه اصلی حسابداری مالی، حسابرسی، حسابداری مدیریت، حسابداری دولتی/بخش عمومی و آموزش حسابداری تقسیم و مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهند (نوبخت و نوبخت، ۱۳۹۹). در این مقاله نیز از این رویکرد و طبقه‌بندی جهت مطالعه و بررسی مقالات حوزه پیامدهای حسابداری ویروس کرونا در ایران استفاده گردید. در هر حال، مبنای تعیین گرایش موضوعی مقالات در این پژوهش عمدتاً عنوان، چکیده، کلیدواژه‌ها و در نهایت بررسی اجمالی متن مقالات بوده است. جدول شماره ۳ داده‌های آماری گرایش موضوعی مقالات انتشار یافته در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران را نشان می‌دهد.

جدول ۳. توزیع فراوانی گرایش‌های موضوعی مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران

ردیف	گرایش‌های موضوعی	فراوانی
۱	حسابداری مالی	۶
۲	حسابداری مدیریت	۲
۳	آموزش حسابداری	۲
۴	حسابرسی	۱
۵	حسابداری دولتی/بخش عمومی	۰

همانطور که داده‌های جدول ۳ نیز نشان می‌دهد، از مجموع ۱۱ عنوان مقاله منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران، بیشترین تعداد مقالات با ۶ عنوان مقاله مربوط به حوزه حسابداری مالی بوده و کمترین تعداد نیز به موضوع حسابرسی اختصاص داشته است. البته در موضوع حسابداری دولتی/بخش عمومی نیز در این زمینه مقاله‌ای منتشر

نشده است. بنابراین، می‌توان گفت، در اندک مقالات منتشر شده در این حوزه بیشترین تاکید بر حوزه حسابداری مالی بوده است.

توزیع فراوانی نوع مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران

مقالات علمی دستاوردهای پژوهشی بااهمیتی هستند که می‌توانند با ارائه راه‌کارهای گوناگون در حل مسائل و مشکلات مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند (نوبخت، ۱۴۰۲). مقالات علمی را می‌توان با توجه به معیارهای مختلفی مانند؛ ساختار، ماهیت و یا نوع/هدف طبقه‌بندی و مورد مطالعه قرار داد. در این پژوهش، با توجه به جدید بودن موضوع، مقالات براساس نوع طبقه‌بندی و مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در این طبقه‌بندی، مقالات به سه دسته بنیادی، کاربردی و توسعه‌ای تقسیم می‌شوند. مطالعات بنیادی در طراحی الگو و مدلسازی مورد استفاده قرار می‌گیرند و هدف آنها اضافه کردن به دانش است. پژوهش‌های کاربردی با استفاده از دستاوردهای مطالعات بنیادی به حل یک مساله کاربردی می‌پردازند. تحقیقات توسعه‌ای نیز در تهیه و تدوین برنامه‌ها، طرح‌ها و امثال آنها مورد استفاده قرار می‌گیرند (سرمد و همکاران، ۱۴۰۱). جدول ۴ نوع مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا را در ایران نشان می‌دهد.

جدول ۴. توزیع فراوانی نوع مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران

ردیف	نوع پژوهش	شیوه تحلیل	فراوانی
۱	کاربردی	توصیفی	۸
۲	کاربردی	محتوایی	۲
۳	کاربردی	آزمایشی	۱
۴	بنیادی	-----	۰
۵	توسعه‌ای	-----	۰

همانطور که در جدول ۴ نیز قابل مشاهده است، مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران از نوع کاربردی بوده و بیشتر به صورت توصیفی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند. بدین ترتیب، ملاحظه می‌شود که در اندک مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران تنوع خاصی از نظر نوع مقاله دیده نمی‌شود و پژوهش‌های بنیادی و توسعه‌ای در این حوزه به عنوان پژوهش‌های پایه مفلول مانده است.

توزیع فراوانی میزان استنادات مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در ایران

تحقیقات اخیر نشان می‌دهند مقالات پراستناد دارای اهمیت زیادی هستند، زیرا به موضوعات بالقوه‌ای اشاره می‌کنند که باید در مجموعه تحقیقات آتی مورد بررسی قرار گیرند (گارائینا و همکاران، ۲۰۲۱). علاوه بر این، میزان استنادات مقالات نشان می‌دهد یک مقاله چه مقدار به دانش کنونی اضافه کرده است. بنابراین، می‌توان گفت، رابطه مستقیمی بین میزان استنادات و اهمیت مقالات وجود دارد. جدول ۵ میزان استنادات مقالات منتشر شده در حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری ویروس کرونا را در ایران نشان می‌دهد.

همانطور که در جدول ۵ نیز قابل مشاهده است، مقالات منتشر شده در حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری ویروس کرونا در ایران تنها موفق به دریافت ۶ استناد در طول دوره مورد مطالعه شده‌اند. اگرچه اندازه گیری میزان استنادات مقالات منتشر شده در این حوزه کمی زود به نظر می‌رسد، اما به دلیل توسعه سریع ادبیات در این حوزه، در این مدت کوتاه سپری شده از همه‌گیری نیز میزان

استنادات بسیاری از مقالات منتشر شده توسط پژوهشگران حسابداری سایر کشورها در این زمینه در حد مناسبی بوده است (بویکر و همکاران^۱، ۲۰۲۳). بنابراین، می‌توان گفت، پژوهشگران حوزه حسابداری در ایران استنادگیری موفق‌تری از مقالات خود در این حوزه نداشته‌اند.

جدول ۵. توزیع فراوانی میزان اسنادات مقالات منتشر شده در حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران

ردیف	سال	تعداد استنادات
۱	۱۳۹۸	۰
۲	۱۳۹۹	۰
۳	۱۴۰۰	۲
۴	۱۴۰۱	۴
مجموع		۶

نتیجه‌گیری

همه‌گیری کووید-۱۹ همانند بسیاری دیگر از حوزه‌های تحقیقاتی تغییرات و چالش‌هایی زیادی را برای تحقیقات حسابداری ایجاد کرد، اما فرصت‌های جدیدی را نیز به همراه داشت. در این همه‌گیری، پژوهشگران با تغییر فعالیت‌های تحقیقاتی خود از حضوری به راه دور، راه‌حل‌های سریعی را برای رفع محدودیت‌ها به منظور انجام تحقیقات خود اتخاذ کردند. این تغییرات شواهدی را ارائه می‌دهند که تحقیقات حتی در دوران قرنطینه و محدودیت‌های سفر و بودجه ناشی از کووید-۱۹ نیز قابل دستیابی می‌باشند (مولیناری و ویلرس، ۲۰۲۱). در هر حال، پژوهشگران حوزه حسابداری در کشورهای مختلف در این شرایط جدید طیف گسترده‌ای از مقالات را در مورد چالش‌ها و پیامدهای حسابداری همه‌گیری ویروس کرونا در مجلات حسابداری سراسر دنیا منتشر کرده‌اند. اما آنچه مورد تعجب است تعداد بسیار اندک این مقالات در ایران است. از این رو در این پژوهش، با تحلیلی انتقادی، روند انتشار مقالات این حوزه در ایران مورد مطالعه و بررسی قرار گرفت.

بدین ترتیب، بررسی روند انتشار مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران نشان می‌دهد پژوهشگران ایرانی در بازه زمانی مورد مطالعه تنها موفق به انتشار ۱۱ عنوان مقاله در این حوزه شده‌اند. این در حالی است که پژوهشگران کشورهای مختلف طیف متنوع و گسترده‌ای از مقالات را در این حوزه منتشر نموده‌اند. برای مثال یافته‌های پژوهش فیرمانسیاه و رشدیانا که در اوایل سال ۲۰۲۱ در پایگاه اطلاعات علمی دایمنشن انجام گرفت، نشان می‌دهد، پژوهشگران کشورهای مختلف در این بازه زمانی کوتاه از همه‌گیری، ۱۳۶ عنوان مقاله در این حوزه منتشر نموده‌اند. بنابراین، این وضعیت نشان‌دهنده موانع و مشکلاتی است که جامعه پژوهشگران حسابداری ایران برای چاپ مقالات خود در این حوزه با آن مواجه هستند. در هر حال به نظر می‌رسد، تعداد بسیار اندک مقالات منتشر شده در این حوزه می‌تواند ناشی از محدود بودن تعداد مجلات حسابداری با توجه به تعداد زیاد مراکز آموزشی و دانشجویان این رشته آموزشی در ایران، عدم پذیرش سایر انواع مقالات مانند؛ مقالات ترویجی، مروری، مطالعه موردی و یا روش‌شناسی در این مجلات و همچنین داوری‌های بسیار سخت‌گیرانه داوران مجلات علمی این حوزه باشد. از این رو پیشنهاد می‌شود، در مواقع ویژه مانند ظهور و بروز یک رویداد بزرگ و یا اتفاق خاص که بخش‌های مختلف اقتصادی جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد و چالش‌ها و پیامدهایی را برای حسابداری به وجود می‌آورد، دست‌اندرکاران مجلات

^۱. Boubaker

حسابداری با اختصاص یک یا چند شماره ویژه به مجلات، افزایش تعداد مقالات در هر یک شماره‌های مجلات، توجه به پذیرش سایر انواع مقالات و همچنین داوری‌های اصلاح‌گرایانه بجای داوری‌های سختگیرانه ضمن توسعه ادبیات حسابداری در ایران، سهمی از فرصت‌های ایجاد شده در فضای علمی جهان را نیز در چنین مواقعی به خود اختصاص دهند.

ارزیابی سهم هر کدام از دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی در انتشار مقالات حوزه حسابداری پیامدهای همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران حاکی است، هیچ کدام از دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی کشور در انتشار مقالات این حوزه سهم قابل توجهی نداشته‌اند. این در حالی است که مطالعه مقالات مرتبط نشان می‌دهد، علاوه بر دانشگاه‌های معتبر کشورهای پیشرفته مانند؛ ایالات متحده، چین، ایتالیا و ژاپن که سهم قابل توجهی از مقالات این حوزه را به خود اختصاص داده‌اند، برخی از دانشگاه‌های کشورهای دیگر نیز که در حوزه حسابداری سرآمد نیستند، تعداد قابل توجهی مقاله در این زمینه منتشر نموده‌اند. برای مثال پژوهش **فیرمانسیاه و رشدیانا (۲۰۲۱)** نشان می‌دهد دانشگاه‌های کشورهای یونان، قطر و شیلی مقالات نسبتاً زیادی در این زمینه منتشر نموده‌اند. بنابراین، پیشنهاد می‌شود، معاونت‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی با اتخاذ تدابیری مانند تشویق و ترغیب اساتید و بخصوص پژوهشگران جوان جهت در الویت قراردادن موضوعات حسابداری مرتبط با همه‌گیری ویروس کرونا به‌عنوان یکی از موضوعات بااهمیت پژوهشی، راه را برای انتشار مقالات این حوزه در ایران باز نمایند. علاوه بر این، ایجاد شبکه‌های همکاری بین دانشگاهی نیز یکی دیگر از راه‌کارها در این زمینه است که می‌تواند با امضای تفاهم‌نامه‌های همکاری بین دانشگاهی توسط معاونت‌های پژوهشی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی پیگیری شود.

مطالعات مربوط به بررسی گرایش‌های موضوعی در تحقیقات حسابداری نشان می‌دهد که گرایش مقالات منتشر شده در این حوزه بیشتر به سمت موضوعات حسابداری مالی است (رهنمای رودپشتی، بنی‌طالبی دهکردی و کاویان، ۱۳۹۱؛ گرامی‌راد، محمدی و سرلک، ۱۳۹۳؛ نوبخت، ۱۳۹۹ و نوبخت و نوبخت، ۱۴۰۰). مطالعه و بررسی گرایش‌های موضوعی مقالات حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران نشان می‌دهد که در معدود مقالات منتشر شده در این حوزه نیز موضوع حسابداری مالی موضوع پژوهشی غالب در میان پژوهشگران ایرانی بوده و سایر موضوعات کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. این در حالی است که **رینالدی (۲۰۲۲)** در پژوهشی نشان داد پژوهشگران کشورهای مختلف علاوه بر حوزه مالی طیف متنوع و گسترده‌ای از مقالات را در حوزه‌های مختلفی مانند؛ آموزش حسابداری و حسابداری دولتی/بخش عمومی نیز مورد توجه قرار داده‌اند. در هر حال، به نظر می‌رسد، دلیل انتخاب زیاد موضوعات مرتبط با حوزه حسابداری مالی توسط پژوهشگران حسابداری که بیشتر در حوزه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است، ناشی از تقاضای اطلاعاتی از جمله؛ نیاز اعتباردهندگان، سرمایه‌گذاران و سایر گروه‌های ذینفع و فعال در بازارهای مالی به شناسایی و پیش‌بینی آثار همه‌گیری ویروس کرونا بر بازارها و نهادهای مالی و همچنین تقاضای دریافت اطلاعات از سوی این گروه‌ها به منظور کاهش ریسک، اصلاح تصمیم‌گیری و یا ایجاد منافع باشد. از سوی دیگر، علیرغم اینکه بخش اعظمی از اقتصاد کشور در دست دولت و یا نهادهای عمومی است، نبود مقاله‌ای در این حوزه دور از انتظار بوده است. در هر حال، به‌منظور کمک به افزایش تنوع موضوعی در این زمینه پیشنهاد می‌شود، شناسایی و معرفی موضوعات جدید پژوهشی در این حوزه در دستور کار پژوهشگران حوزه علم‌سنجی حسابداری قرار گیرد.

ارزیابی نوع مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران نشان می‌دهد، مقالات این حوزه تنها از نوع کاربردی بوده و پژوهش‌های بنیادی و یا توسعه‌ای اصلاً مورد توجه پژوهشگران ایرانی در این حوزه قرار نگرفته است. در هر حال، پژوهش‌های حوزه حسابداری معمولاً از نوع پژوهش‌های کاربردی هستند، از این رو به نظر می‌رسد، به علت جدید بودن موضوعات حسابداری مرتبط با همه‌گیری ویروس کرونا و نیاز به طراحی مدل و الگو در این زمینه، می‌بایست پژوهش‌های بنیادی و توسعه‌ای بیشتر از پژوهش‌های کاربردی مورد استفاده پژوهشگران قرار می‌گرفت. در هر حال، عدم آشنایی و یا آشنایی کمتر پژوهشگران حسابداری با این نوع مقالات می‌تواند از دلایل عدم استفاده از این نوع پژوهش‌ها در این حوزه باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود، اساتید مرتبط با آموزش این حوزه در چنین مواقعی تاکید بیشتری بر آموزش در این زمینه داشته باشند. به هر صورت، بررسی مطالعات مرتبط نشان می‌دهد که در این بخش از پژوهش مطالعه خاصی انجام نگرفته است تا بتوان تحلیل مقایسه‌ای در این زمینه انجام داد.

بررسی میزان استنادات مقالات منتشر شده در حوزه پیامدهای حسابداری همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران نشان می‌دهد که تعداد استنادات دریافتی مقالات پژوهشگران ایرانی در این حوزه تنها ۶ عدد بوده است. اگرچه اندازه‌گیری میزان استنادات مقالات منتشر شده در این حوزه کمی زود به نظر می‌رسد، اما در این مدت کوتاه نیز بسیاری از مقالات منتشر شده توسط پژوهشگران حسابداری سایر کشورها به دلیل توسعه سریع ادبیات در این حوزه بسیار زیاد بوده است. برای مثال یافته‌های پژوهش فیرومانسیاه و رشدیانا که در اوایل سال ۲۰۲۱ انجام شد، نشان می‌دهد که در مدت زمان کوتاه سپری شده از همه‌گیری در این تاریخ، پژوهشگران کشورهای مختلف استنادات خوبی از مقالات خود دریافت کرده‌اند. بر این اساس، مقالات پژوهشگران کشورهای سوئیس، چین و کانادا به ترتیب؛ ۱۰۰، ۵۳ و ۴۰ استناد از مقالات خود در این حوزه دریافت کرده‌اند. در هر حال، میزان استنادگیری مقالات به عوامل گوناگونی همچون؛ انتشار سریع، کیفیت و همچنین نمایه بودن مجلات در نمایه‌های معتبر بین‌المللی بستگی دارد. بنابراین، تمرکز بر کیفیت مقالات همراه با داوری‌های سریع داوران تخصصی و همچنین، نمایه شدن مجلات در نمایه‌های معتبر بین‌المللی پیشنهادات این پژوهش در این زمینه است.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از همه عزیزانی که با مطالعه و ارائه پیشنهادها موجب افزایش کیفیت مقاله شدند، سپاسگزارم.

منابع

- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۹۴). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگاه، چاپ چهل و چهارم. <https://www.gisoom.com/-book/1319670>
- رهنمای رودپشتی، فریدون؛ بنی‌طالبی دهکردی، بهاره و کاویان، مریم (۱۳۹۱). تحلیل محتوای نشریات دارای رتبه علمی- پژوهشی رشته حسابداری در ایران. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/816754> ۱۴۳-۱۲۱ (۱۵)، ۵
- گرامی‌راد، فاطمه؛ محمدی، مهدی و سرلک، نرگس (۱۳۹۳). تحلیل محتوای مقاله‌های مجلات علمی پژوهشی حسابداری و مالی منتشره بین سال‌های ۱۳۹۲-۱۳۸۷. <https://www.sid.ir/paper/198893> ۱۰۵-۱۲۲ (۲۳)۷، ۱۰۵-۱۲۲
- نویخت، یونس (۱۳۹۹). مطالعه علم‌سنجی تولیدات علمی فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. *حسابداری و منافع اجتماعی*، ۱۰(۱)، ۱۱۵-۱۳۳. https://jaacsi.alzahra.ac.ir/article_4786.html

نویخت، یونس (۱۴۰۱). تحلیل مصوبات اقتصادی دولت ایران در واکنش به بحران کووید-۱۹. *مجله علم‌سنجی کاسپین*، ۱۹(۱)، ۱۲۴-۱۱۷. <https://cjs.mubabol.ac.ir/article-1-275-fa.html>

نویخت، یونس (۱۴۰۲). تحلیلی انتقادی از روند انتشار مقالات حوزه مالی همه‌گیری کووید-۱۹ در ایران: مطالعه کتاب‌سنجی. *مجله علم‌سنجی کاسپین*، ۲۰(۱)، ۳۳-۲۵. <http://cjs.mubabol.ac.ir/article-1-301-fa.html>

نویخت، یونس و نویخت، مریم (۱۳۹۹). بررسی جریان دانشی و محتوایی مقالات دو فصلنامه پیشرفت‌های حسابداری از ابتدای انتشار تا پایان سال ۱۳۹۷. *فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۷(۲۳)، ۳۷-۱۹. https://jks.atu.ac.ir/article_10791.html

نویخت، مریم؛ نویخت، یونس (۱۴۰۰). بررسی جریان دانشی و محتوایی مقالات مجله دانش حسابداری از ابتدای انتشار تا پایان سال ۱۳۹۸. *فصلنامه بازیابی دانش و نظام‌های معنایی*، ۸(۲۶)، ۷۷-۵۳. https://jks.atu.ac.ir/article_12516.html

References

- Al-Masoodi, H.A., Al-Kawaz, S.M., & Abbas, A.A. (2020). Accounting readings during the time of COVID-19. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(5), 158-166 <https://ijmmu.com/index.php/ijmmu/article/view/1673>.
- Bakare, J.L. (2022). Contemporary issues in accounting: Covid-19 pandemic and financial reporting-implications and challenges in Nigeria. Department of Accounting (Bingham University)-2nd Departmental Seminar Series with the Theme-History of Accounting Thoughts: A Methodological Approach.
- Boubaker, S., Goodell, J.W., Kumar, S., & Sureka, R. (2023). COVID-19 and finance scholarship: A systematic and bibliometric analysis. *International Review of Financial Analysis*, 85, 102458 <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2022.102458>.
- Campra, M., Paolo, E., & Brescia, V. (2021). State of the art of COVID-19 and business, management, and accounting sector. A bibliometric analysis. *International Journal of Business and Management*, 16(1), 1-35 <https://ideas.repec.org/a/ibn/ijbmjn/v16y2021i1p35.html>.
- Ellul, A., Erel, I., & Rajan, U. (2020). The COVID-19 pandemic crisis and corporate finance. *The Review of Corporate Finance Studies*, 9(3), 421-429 <https://ideas.repec.org/a/oup/rcorpf/v9y2020i3p421-429.html>.
- Firmansyah, I., & Rusydiana, A.S. (2021). Bibliometric analysis of articles on accounting and Covid-19 during the pandemic. *Library Philosophy and Practice*, https://www.researchgate.net/publication/350617150_Bibliometric_Analysis_of_Articles_on_Accounting_and_Covid-19_during_the_Pandemic.
- Forensic Technologies International. (2020). COVID-19 impacts on accounting, disclosures & internal controls. Available at: <https://www.fticonsulting.com/~media/Files/us-files/insights/articles/2020/apr/covid-19-impacts-accounting-disclosures-internal-controls.pdf>.
- Geramirad, F., Mohamadi, M., & Sarlak, N. (2014). Content analysis of scientific journals of accounting and financial published between 2009-2012. *Management Accounting*, 7(23), 105-122 <https://www.sid.ir/paper/198893> [In Persian].
- Garanina, T., Ranta, M., & Dumay, J. (2021). Blockchain in accounting research: Current trends and emerging topics. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 35(7), 1507-1533 <https://ideas.repec.org/a/eme/aaajpp/aaaj-10-2020-4991.html>.
- Goldstein, I., Kojien, R.S., & Mueller, H.M. (2021). COVID-19 and its impact on financial markets and the real economy. *The Review of Financial Studies*, 34(11), 5135-5148 <https://ideas.repec.org/a/oup/rfinst/v34y2021i11p5135-5148.html>.
- Klynveld Peat Marwick Goerdeler. (2020). Accounting implications of the coronavirus. March 2020. Available at: <https://home.kpmg/ch/en/blogs/home/posts/2020/03/accounting-implications-of-the-coronavirus.html>.
- Kumar, S., Sureka, R., & Colombage, S. (2020). Capital structure of SMEs: A systematic literature review and bibliometric analysis. *Management Review Quarterly*, 70(4), 535-565 https://ideas.repec.org/a/spr/manrev/v70y2020i4d10.1007_s11301-019-00175-4.html.
- Molinari, M., & de Villiers, C. (2021). Qualitative accounting research in the time of COVID-19—changes, challenges and opportunities. *Pacific Accounting Review*, 33(5), 568-577 DOI: [10.1108/PAR-09-2020-0176](https://doi.org/10.1108/PAR-09-2020-0176).

- Nobakht, M., & Nobakht, Y. (2021). Study of the knowledge and content flows of articles in the journal of accounting knowledge from the beginning of the publication to the end of 2019. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 8(26), 53-77 https://jks.atu.ac.ir/article_12516.html [In Persian].
- Nobakht, Y. (2020). Scientometric study of scientific production of the journal of accounting and auditing review. *Journal of Accounting and Social Interests*, 10(1), 115-133 https://jaacsi.alzahra.ac.ir/article_4786.html [In Persian].
- Nobakht, Y. (2022). Analysis of the Iranian Government's Economic Authorizations in Response to the COVID-19 Crisis. *Caspian Journal of Scientometrics*, 9(1), 117-124 <https://cjs.mubabol.ac.ir/article-1-275-fa.html> [In Persian].
- Nobakht, Y. (2023). Critical analysis of the publication process of articles in the finance in the COVID-19 pandemic in Iran: A Bibliometric Analysis. *Caspian Journal of Scientometrics*, 10(1), 25-33 <http://cjs.mubabol.ac.ir/article-1-301-fa.html> [In Persian].
- Nobakht, Y., & Nobakht, M. (2020). Study of the knowledge and concept flows of the articles of two quarterly journal of accounting advances from the beginning of the publication to the end of 2018. *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 7(23), 19-37 https://jks.atu.ac.ir/article_10791.html [In Persian].
- Özgür, E.S.E.N., & Sakin, T. (2022). The effects of Covid 19 pandemic to "events after the reporting date": A content analysis on Turkish firms. *Econder International Academic Journal*, 6(1), 35-49 DOI: [10.35342/econder.987113](https://doi.org/10.35342/econder.987113).
- Rahnamay, Roudposhti, F., Banitalebi Dehkordi, B., & Kavian, M. (2013). Content analysis of publications Rated-Scientific research in the field of accounting in Iran. *Management Accounting*, 5(15), 121-143 <https://sanad.iau.ir/fa/Article/816754> [In Persian].
- Rinaldi, L. (2022). Accounting and the COVID-19 pandemic two years on: Insights, gaps, and an agenda for future research. In *Accounting Forum* (pp. 1-32). Routledge. <https://doi.org/10.1080/01559982.2022.2045418>.
- Sarea, A. (2020). A bibliometric review on COVID-19 and accounting research. *Journal of Investment Compliance*, 21(4), 203-207 DOI: [10.1108/JOIC-10-2020-0036](https://doi.org/10.1108/JOIC-10-2020-0036).
- Sarmad, Z., Bazargan, A., & Hejazi, E. (2014). *Research methods in behavioral sciences*. Tehran: Agah Publications, 44th edition <https://www.gisoom.com/book/1319670> [In Persian].
- Sefidbakht, E., Beytari, J., & Raygan, E. (2021). Volatility of financial markets index affected by COVID-19. *International Journal of Finance & Managerial Accounting*, 6(23), 103-111 http://www.ijfma.ir/article_17855.html.
- Şen, E., & Batu, G.F. (2020). Covid-19 pandemik krizinin yönetim ve ekonomi politik üzerine olası etkileri. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 71-84 DOI: [10.29226/TR1001.2020.186](https://doi.org/10.29226/TR1001.2020.186).
- World Health Organization. (2023). WHO coronavirus (COVID-19) dashboard. Available at: <https://covid19.who.int>.
- Zulfikar, Z. (2022). Bibliometric analysis of stock market performance throughout the COVID-19 outbreak. *Investment Management & Financial Innovations*, 19(2), 14 DOI: [10.21511/imfi.19\(2\).2022.02](https://doi.org/10.21511/imfi.19(2).2022.02).